

ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΑ

Ἐν τῷ χθεσινῷ τεύχει τῆς φίλης Ἑστίας (σελ. 409-410) ἐδημοσιεύθη περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι πραγματείας μου «Τύποι ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ παιδοτροφίαν τοῦ Διός», μετὰ φρασὶς κριτικῆς τινας, δημοσιευθεῖσας ἐν τῷ Numismatic Chronicle τοῦ Λονδίνου ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ συναδέλφου μου κ. Warwick-Wroth, τοῦ λίαν γνωστοῦ ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐκ πολλῶν νομισματικῶν πραγματεῶν του ὧν ἄρισται αἱ περὶ τῆς Κρητικῆς νομισματικῆς μελέται. Τὸ ἐνδιαφέρον τὸ πιθανῶς γεννηθὲν παρὰ τοῖς ἀναγνώσταις περιοδικοῦ σπουδαίου ὡς ἡ Ἑστία μοι ἐπιβάλλει ἵνα καταστήσω γνωστὴν τὴν ἐξῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος μετὰξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ κ. Warwick-Wroth, ἀλληλογραφίαν συνεπειᾶ τῆς ῥηθείσης κριτικῆς, δημοσιεύων πιστὴν μετὰ φρασιν τῶν εἰς χεῖράς μου πρωτοτύπων.

Τὴν 20 Ὀκτωβρίου ἔγραψον τὰ ἐξῆς

Φίλε μου Wroth

«Πρὸ ὀλίγου ἀνέγνωσα τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Numismatic Chronicle, δὲν δύναμαι δὲ ἢ νὰ ἐκφράσω τῷ κ. Head καὶ ὑμῖν εὐγνωμοσύνην, διὰ τὴν εὐμένειαν μεθ' ἧς πάντοτε κρίνετε τὰς μικρὰς ἐργασίας μου.

Τὴν καλοκαθαρόν σου κριτικὴν ἀνέγνωσα μετὰ μεγίστης προσοχῆς, δὲν θὰ σοὶ κρύψω δ' ὅτι ἐξεπλάγην οὐκ ὀλίγον βλέπων σε ὑποστηρίζοντα ἀκόμη τὴν παλαιὰν ἔρμηνοιαν ὅτι δηλαδὴ ὁ τύπος τοῦ κυνὸς καὶ βρέφους ἀναφέρονται εἰς τὸν Κύδωνα. Δὲν ἔχεις ὑπὲρ σου ἢ τὴν παράδοσιν περὶ τοῦ Μιλήτου, ἧτις ὅμως οὐδόπως σχετίζεται πρὸς τὴν Κυδωνίαν, εἰς μεγίστην ἀπὸ τῆς πόλεως Μιλήτου εὐρισκομένην ἀπόστασιν. Τὸ νὰ παραδεχθῆ τις ἀνάλογον μῦθον περὶ τοῦ Κύδωνος ἄνευ ἄλλου τινὸς λόγου εἶνε, φρονῶ, ἐντελῶς αὐθαίρετον. Ὁ τύπος τοῦ τοξότου παριστᾷ βεβαίως τὸν Ἀπόλλωνα (ἴδε Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1893 p. 154) τοῦτο δὲ οὐδόπως ἀποδεικνύει ὅτι καὶ ὁ ἕτερος τύπος τῆς Κυδωνίας, δηλαδὴ ὁ τοῦ κυνὸς καὶ βρέφους, παριστᾷ τὸν Ἀπόλλωνα, διότι, ὡς γνωρίζεις, αἱ πόλεις τῆς Κρήτης δὲν ἀπεικονίζον ἕνα μόνον θεὸν ἐκάστη ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῆς. Ἀπ' ἐναντίου ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ἔρμηνοιᾶς ὅτι δηλαδὴ τὸ βρέφος εἶνε ὁ Ζεὺς ἔχουмен α') τὸν ὑπερκείμενον αὐτῷ κεραυνόν, β') τὸ ἐπίθετον τοῦ Διὸς Σκύλιος, γ') τὸ σπουδαιότατον χωρίον Θάλητος τοῦ Μιλήσιου ὅτι ἡ Μικρὰ Ἄρκτος, ἢ καὶ Κυνοσοῦρα, ἢ καταστερισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Διὸς ἐπειδὴ τὸν ἐξέθρεψε βρέφος ὄντα ἐν Κρήτῃ, ἦτο εἰκῶν κυνός, δ') τὸ ὅτι αἱ κρητικαὶ κύνες ἐκαλοῦντο κυνοσοῦριδες καὶ οἱ Κυδωνιάται οἱ κόψαντες τὰ ἐν λόγῳ νομίσματα Κυνοσοῦρις. ε') τὴν παράδοσιν ὅτι ὁ Ζεὺς ἐγεννήθη παρὰ τοῖς Κυδωνιάταις (ἴδε τὰ περὶ Ὀμφαλίου ὑπὸ Καλλιμάχου λεγόμενα καὶ τὰ νομίσματα τῶν πόλεων τῶν Κυδωνίων Δικτύνης καὶ Πολυρηνίου τὰ φέροντα Δία τὸν Κρηταγενῆ), ς') τὸ ὅτι τὸ ἄγαλμα Διὸς τοῦ Κρηταγενεὺς καὶ ὁ τύπος τῆς τῷ βρέφους θηλαζούσης κυνὸς τίθενται ἐναλλὰξ ὡς ταυτόσημα ἐπὶ τῶν μετὰ ἀθηναϊκῶν τύπων τετραδράμων τῆς Κυδωνίας, ζ') ἐπιγραφὴν ἄρτι ἀνακαλυφθεῖσαν ἐν Κιθάμῳ τῆς Κυδωνίας ἀναφέρουσαν ἐν παρατάξει διὰ τὸν Κρηταγενῆ καὶ Δία τὸν Ὀμφαλίον. Πάντα ταῦτα, φρονῶ ὅτι ἀρκοῦσιν ἵνα καταστήσωσι βέβαιον ὅτι ἔγω δίκαιον.

Διὰ δὲ τὴν αἴγα ἔχεις δίκαιον λέγων ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Τοῦτο αὐτὸς ἐγὼ ἐν ἄλλῃ πραγματείᾳ ὑπεστήριξα (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1893 σελ. 150-152). Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὸ ὅτι πολλάκις οἱ τύποι αἰγὸς τῶν

κρητικῶν νομισμάτων ἀναφέρονται συμφῶνως τῇ γνώμῃ μου τῷ Διί. Παράδειγμα τὰ νομίσματα τῶν Πραισίων ἀπεικονίζοντα ἄφ' ἑνὸς τὸν Δία καὶ ἄφ' ἑτέρου αἴγα, βεβαίως ἀναφερομένην εἰς τὸν ἐν Κρήτῃ λατρευόμενον Ἀγχιον Δία. Τέλος διὰ τὸν ἀστὸν οὐδεὶς ποτε ἠρνήθη ὅτι ἦτο τὸ ἱερὸν τῷ Διί ζῶον. Ἄλλ' ἀκριβῶς αὐτῇ ἡ ἀρχαιοτέρα παράδοσις λέγει ὅτι ἐθεωρεῖτο ἱερὸς τῷ Διί ὡς ἐκθρέψας αὐτὸν κατὰ τὴν βρεφικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν ἐν Κρήτῃ (ἴδε τὴν Μοιρῶ παρ' Ἀθηναίῳ κλπ.).

Σὲ παρακαλῶ ὅθεν ἴνα καὶ πάλιν ἀναγνώσῃς τὴν ἐμὴν διατριβὴν χωρὶς νὰ ἐπιρρασθῆς ἀπὸ τὴν παλαιὰν ἔρμηνοιαν, καὶ νὰ μοὶ γράψῃς τὴν γνώμην σου τὰ μέγιστα ἐνδιαφερόσάν με».

Ὁ κύριος Wroth μοὶ ἀπήντησε τὴν 29 (ν) Νοεμβρίου τὰ ἐξῆς:

Ἀγαπητέ μου Σβορώνε

«Συνήθροισας πάμπόλλα σαφέστατα ἐπιχειρήματα (a great deal of evidence) τείνοντα ν' ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ κύων καὶ αἰγὶς τῶν νομισμάτων τῆς Κυδωνίας σχετίζονται πρὸς τὸν Δία.

Ἦδη δὲ ὅτε ἐν τῇ ἀπὸ τῆς 20 Ὀκτωβρίου ἐπιστολῇ μοὶ τὰ παρατάξεις καὶ πυκνῇ φάλαγγι κλίνω πολὺ περισσότερον νὰ παραδεχθῶ τὴν ἔρμηνοιαν σου ὅτι ὁ τύπος σχετίζεται πρὸς τὸν Δία.

Τὸ ζήτημα ἐν τῷ παρόντι θεματι. — ὡς καὶ συχνὰ ἄλλοτε προκειμένου περὶ ἔρμηνοιᾶς νομισματικῶν τύπων — εἶνε ἂν ὁ τύπος ἀναφέρεται εἰς τινα τῶν μεγάλων θεοτήτων ἢ ἂν σχετίζεται πρὸς τινα τῶν ἐγχωρίων ἡρώων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἶνε ὀρθότερον (ὡς ἤδη ἔπραξες) νὰ σχετίσῃ τις τοὺς τύπους πρὸς γνωστοὺς μῦθους συνδεόμενους πρὸς τὰς μεγάλας θεότητας τῆς Ἑλλάδος, παρὰ πρὸς ἐγχωρίους μῦθους περὶ ὧν πολλὰ ὀλίγα γνωρίζομεν. Τὸ σπουδαιότερον ἐπιχειρήματός μου φρονούντος ὅτι ἡ ἐξηγησις τοῦ κυνὸς καὶ παιδὸς πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπιτόπιον σημασίαν ἦτο ὅτι ὁ κύων ἴσταται ἐπὶ πολλῶν νομισμάτων παρὰ τὴν ἄρρενα μορφήν (Ἀπόλλωνα ἢ Κύδωνα;) τὴν κρατούσαν τὸ τόξον. (Svoronos, Crete pl. IX, no 4, 8, 7). Φαίνεται λοιπὸν ἀναγκαστικὴ ἡ συσχέτισις τοῦ κυνὸς πρὸς τὴν ἱσταμένην μορφήν. Ἀληθῶς ἡ πόλις Μίλητος δὲν ἦτο πλησίον τῆς Κυδωνίας, ὁ ἦρωας ὅμως Μίλητος ὡς καὶ ὁ Κύδων ἦτο υἱὸς τῆς Ἀκακαλλίδος. Ἐπειδὴ δ' αὕτη ἐξέθηκε τὸν Μίλητον θηλασθέντα τότε ὑπὸ λύκων, εἶνε δυνατόν νὰ ἐξέθηκε καὶ τὸν ἕτερον υἱὸν τῆς Κύδωνα, ὃν τότε θὰ ἐξέθρεψε κύων¹.

Παραδέγομαι ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἡ ὑπόθεσις μόνον πλην ἄλλ' ὅμως, ἂν αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς ἠναγκασμένους νὰ εὐρώμεν ἔρμηνοιαν τινὰ κατ' ἐγχώριον μῦθον, νομίζω ὅτι ἐπὶ τέλους δύναται ἡ ὑπόθεσις μου νὰ εἶνε λογικῆ. Γράφων τὴν κρίσιν μου ἐσκεπτόμην ὅτι δὲν κατενίκησας ἐντελῶς τὸ ἐπιχειρήματός σου κατ' ἐγχώριον παράδοσιν ἔρμηνοιᾶς τοῦ τύπου. Ἄν ἐν τούτοις τρίτος τις γνωστὸς ἔμελλε νὰ κρίνῃ μετὰξὺ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ καὶ ἐστάθμιζε τὰ ἐπιχειρήματα ἀμφοτέρων θὰ ἔκλινε — ὡς νῦν σκέπτομαι — ν' ἀποφανθῇ ὑπὲρ τῆς ἔρμηνοιᾶς ὑμῶν, αἰσθανόμενος ἴσως ταυτοχρόνως δειλίαν τινὰ διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἐγχωρίου μῦθου τοῦ Κύδωνος».

Ἀνταπήντησα δ' αὐτῷ τὴν 22/4 Δεκεμβρίου ὡς ἐξῆς:

Φίλε μου Wroth,

«Ἡ ἀπὸ τῆς 29 Νοεμβρίου ἐπιστολὴ σου μοὶ ἦτο λίαν εὐχάριστος διότι νῦν εἶμι βέβαιος ὅτι δύναμαι νὰ σὲ πείσω ἐντελῶς περὶ τοῦ ὀρθοῦ τῆς γνώμης μου.

Ἀληθῶς λέγεις ὅτι οἱ μόνοι λόγοι οἱ κἀμνοντές σε εἰστί νὰ διατάξῃς εἶνε α') ὅτι πρέπει οἱ χρησιμεύοντες πρὸς ἔρμηνοιαν μῦθον νὰ ὦσιν ἐγχώριοι τῇ Κυδωνίᾳ, β') ὅτι ὁ συνοδεύων τὸν τοξότην τῆς Κυδωνίας κύων γεννᾷ

¹ Τοῦτο εἶναι καθ' ἡμᾶς ἐσφαλμένον. Συνέλεξα ὑπὲρ τοὺς πενήτηντονα ἀρχαίους μῦθους ἐκθέσεως παιδῶν, οὐδέποτε ὅμως εὔρον μητέρα δι' ἑτέραν ἐκθέσαν.

τὴν σκέψιν ὅτι οὗτος, ὁ βεβαίως μὴ ὢν Ζεὺς ἀλλ' Ἀπόλλων ἢ Κῦδων, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸ ὑπὸ κυνὸς θηλαζόμενον βρέφος.

Σοὶ ἀπαντῶ λοιπὸν τὰ ἐξῆς:

Αὐν σοὶ ὑπεθυμίζω ὅτι ὁ μῦθος τῆς γεννήσεως καὶ ἐκθέσεως τοῦ Διὸς, ὡς καὶ τῆς ὑπὸ κυνὸς διατροφῆς αὐτοῦ ἤτο ἐγχώριος οὐχὶ μόνον ἐν Κρήτῃ ἀλλὰ καὶ ἐν Κυδωνίᾳ ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ λεγόμενα ὑπὸ Καλλιμάχου περὶ Ὀμφαλίου καὶ τῶν Κυδῶνων, τῶν καὶ Κυνοσουρέων καλουμένων ἀπὸ τῆς Κυνοσοῦρας τῆς ἀπεικονίζουσας τὴν τὸν Δία ἐν Κρήτῃ ἐκθροβύσαν κύνα κυνοσουρίδα. Τοῦτο ἐνδείκνυται καὶ ὑπὸ τῶν νομισμάτων τοῦ Πολυορηνίου καὶ Δικτύνης καὶ τῶν ἐπιγραφῶν καθ' ἃς ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Κυδῶνων Ζεὺς ὁ Κρηταγενής. Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ ἐγχώριος μῦθος ὃν δικαίως ζητεῖς.

Βούσ Ὁ κατασκευάζων τόξον ἀνὴρ ὃν συνοδεύει ἐπὶ ἄλλων νομισμάτων τῆς Κυδωνίας κύων εἶνε οὐχὶ ὁ Κῦδων, ἄλλὰ βεβαίως ὁ Ἀπόλλων. Ὡς Κῦδων ὑπὸ οὐδενὸς συμβόλου χαρακτῆρίζεται, ἐν ᾧ περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος γνωρίζομεν ὅτι οἱ Κρήτες ἔλεγον «εὐρετὴν τοῦ τόξου γενόμενον διδάξει τοὺς ἐγχωρίους τὰ περὶ τὴν τοξείαν κλπ.» Ἀκριβῶς δὲ τῶν Κρητῶν πάντων περιφημότεροι ἦσαν ὡς τοξόται οἱ Κῦδωνες ἐξ ὧν καὶ τὸ τόξον *Κυδώνιον* ἐκαλεῖτο (Καλλιμάχου III 284) Σχετικῶς δὲ πρὸς τὸν συνοδεύοντα τὴν μορφήν κύνα σοὶ ὑπεθυμίζω τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφώντος (Κυνηγ. I, 1.) «*Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος ἄγραυ καὶ κύνας*» καὶ τὸ ἀρχαῖον δίδραχμον τῆς Ἐλευθέρας τὸ παριστῶν τὸν Ἀπόλλωνα ὑπὸ κυνὸς συνοδευόμενον καὶ εἰς δάσην στυράκων κυνηγοῦντα (ἴδε Num. Cret XI, 4), ὥστε καταπίπτει ἐντελῶς τὸ ἐπιγράμμα ὅτι νομισματὰ τινὰ τῶν Κυδωνιατῶν παριστῶσι τὸν Κῦδωνα ἄνδρα, ἐπομένως ὅτι τὰ ἄλλα δύνανται νὰ τὸν παριστῶσι ὡς βρέφος».

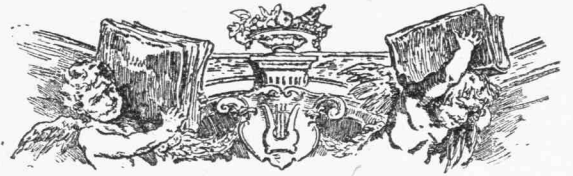
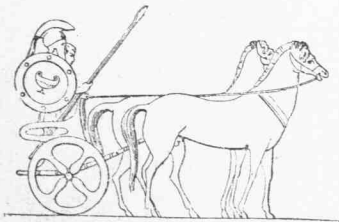
Περὶ τῆς ἐρμηγείας τοῦ τύπου τῆς βοῦς καὶ τοῦ βρέφους τῶν νομισμάτων τῆς Πραισοῦ περὶ ἧς ὁ κ. W.-W. γράφει ἀπλῶς ὅτι φαίνεται πιθανῆ (probable) οὐχὶ δ' ἐντελῶς — δι' αὐτὸν τοῦλάχιστον — πειστικῆ (quite convincing), παρέλειψα ν' ἀντίσω τι πρὸς αὐτὸν διότι οὐδὲν ἐπιχείρημα φέρεται πρὸς δικαιολογίαν τῆς γνώμης μου ἐνῶς ἀπέδειξα — καὶ οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἀντέλεξε — ὅτι οἱ ἄστερσοι τῶν δύο Ἀρκτων τῶν καταστειρισθῆσαν ὑπὸ τοῦ Διὸς διότι ἐπροστάτευσαν αὐτὸν βρέφος ὄντα ἐν Κρήτῃ, ἐθεωροῦντο τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οὐχὶ ὡς εἰκόνες ἄρκτων, ἀλλ' ἡ μὲν μεγάλη βοῦς ἡ δὲ μικρὰ κυνός. Τὸ ἐπιγράμμα τοῦτο θὰ ἴσκει καὶ μόνον, φρονῶ, ἵνα πείσῃ πάντα μὴ προκατηλειμμένον, περὶ τοῦ ὄρθου τῆς γνώμης μου διὰ τε τὸν τύπον τῆς Πραισοῦ καὶ ἐκεῖνον τῆς Κυδωνίας.

Ἦδη περιμένωμεν ἀπάντησιν τοῦ κ. Wroth, ἧτις δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θὰ εἶνε πλήρης παραδοχῆ τῆς γνώμης ὑμῶν. Παρεκαλέσαμεν μάλιστα αὐτὸν νὰ γράψῃ καὶ πάλιν λεπτομερῶς περὶ τοῦ ζητήματος ἐν τῷ Numis. Chronicle. Ἀλλ' οἱ ἐνδιαφερόμενοι καὶ δυνάμενοι νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ζητήματος δύνανται, φρονῶ, νὰ σχηματίσωσιν ἀπὸ τοῦδε ἰδίαν γνώμην καὶ πεποιθήσιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Δεκεμβρίου 1893.

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ

¹ Χάριν τῶν μὴ εἰδικῶν σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐπιγραφή ΚΥΔΩΝ τῶν ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ ἐν τῇ «Ἐστία» ἀπεικονισθέντων νομισμάτων, παρὰ πάντας τοὺς τύπους τῆς Κυδωνίας ἀπαντῶσα, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὸν τύπον, ἀλλ' εἶνε μέρος τοῦ ἐθνικοῦ ΚΥΔΩΝ-ΙΑΤΩΝ ὡς καὶ πλειστατικῆς ἀπαντῆ. ² Διοδώρ. Ε. 42. I. Σ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά

Ἐν Οὐγγαρία ἐωρτάσθη ἐσχάτως μεγαλοπρεπέστατα τὸ ἰωθιλαῖον τοῦ μεγάλου ἔθνικοῦ μυθιστοριογράφου καὶ δραματικοῦ Μαυρικίου Γιόκαϊ, συμπληρώσαντος πενήντα ὅλα ἔτη φιλολογικοῦ βίου. Ὁ Γιόκαϊ ἐγεννήθη ἐν Κόμορν τῷ 1825. Τὸ πρῶτον τοῦ διήγημα ἐπιγραφόμενον «Θεοκρισία» τὸ ἔγραψε δεκαπενταετής, ἔκτοτε δὲ συνέγραψε τριακόσια ὅλα ἔργα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Αἱ Πολεμικαὶ Εἰκόνες» μυθιστόρημα τὸ ὅποιον τῷ ἐνέπνευσεν ἡ οὐγγρική ἐπανάστασις τοῦ 1848, θεωρεῖται ὡς τὸ ἀριστούργημά του. Ἀπὸ τοῦ 1860 ὁ Γιόκαϊ εἶνε μέλος τῆς Οὐγγρικῆς Ἀκαδημίας.

Ἐπιστημονικά

Ἐν ἡλικίᾳ ἐβδόμηκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τῶν ὀνομαστοτέρων ἐξερευνητῶν καὶ ἐκπολιτιστῶν τῆς Ἀμερικῆς, ὁ σὺρ Σαμουήλ Βέκερ. Νέος ἀπῆλθεν εἰς Κεϋλάνην, ἔνθα ἔκαμεν ἐπιτυχή συνεισιστικὴν ἀπόπειραν, κατόπτι δὲ μετέβη τοῦ κοιμητικοῦ πολέμου καὶ ἔστρωσε τὸν πρῶτον τουρκικὸν σιδηρόδρομον. Τῷ 1861 ἐπεχείρησε μετὰ τῆς συζύγου του, ἰδίᾳ δαπάνῃ, τὴν περίφημον εἰς τὴν μέσῃν Ἀφρικῇν προέλασιν, καθ' ἣν ἀνεκάλυψε τὴν μεγάλην λίμνην Ἀλβέρτειον Νυάνζην. Μετὰ τρία ἔτη, διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ διοικητῆς τοῦ Σουδάν, ἔμεινε ἐκεῖ ἐπὶ πενταετίαν καὶ εἰσγάσθη πρὸς κατάργησιν τῆς σωματεμπορίας. Ἐπεσκέψθη πολλάκις τὴν Συρίαν, τὴν Κύπρον, τὴν Ἰνδικήν, τὴν Ἰαπωνίαν καὶ ἐξέδωκε πλείστα συγγράμματα.

Ὁ γάλλος φυσιοδίφης Α. Κατρεφάξ, ὁ ἐπισταμένως μελετήσας τὴν ἱστορίαν τῆς θαρβινεῖου θεωρίας, ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς σύγγραμμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ ἀνταγωνισταὶ τοῦ Θαρβίνου» ἐν ᾧ ἐξετάζει τὴν συμβολὴν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως ἐκάστου τῶν καταγινάντων εἰς αὐτὴν ἐπιστημῶνον, ἀπὸ τοῦ Χωξέλυ καὶ τοῦ Οὐάλλας μέχρι τοῦ Χαϊκελ καὶ τοῦ Νοδέν.

Ὁ ἄγγλος φυσικός Ρέμιγκτων παρετήρησεν ἐσχάτως ὅτι τὸ ἐσωτερικὸν ὀλίγινον ἀγγεῖον, κενοῦ ἀέρος, γίνεται φωτεινόν, ἅμα τὸ ἀγγεῖον τεθῆ μεταξὺ τῶν ἄκρων τῶν ἀγωγῶν ἡλεκτρικοῦ ρεύματος, μὴ ἐνούμενον. Τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα παρατηρεῖται ἂν δώσωμεν περιστροφικὴν κίνησιν εἰς τὸ ἀγγεῖον καὶ πλησιάσωμεν αὐτὸ εἰς ράβδον ἐκ καουτσούκ ἢ ἰσπανικοῦ κηροῦ, ἐλαφρῶς ἡλεκτρισμένην διὰ τριβῆς. Τὸ πείραμα εἶνε σπουδαιότατον, καθότι δι' αὐτοῦ ἐλπίζεται νὰ ἐξηγηθῇ τὸ βόρειον σέλας καὶ ἄλλα μετεωρολογικὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων μαντεύεται μὲν σήμερον ἡ ἡλεκτρομαγνητικὴ φύσις, ἀλλ' ἡ ἐξηγήσις δὲν εἶνε ἐπαρκής.

Τριακονταετοῦς μελέτης πόρισμα εἶνε τὸ σύγγραμμα τὸ ὅποιον ἐξέδωκε κατ' αὐτὰς ὁ γάλλος φυσιολόγος M. Marey ὑπὸ τὸν τίτλον Ἡ κίνησις. Ἐν αὐτῷ διὰ νέας μεθόδους ἀναλύονται καὶ ὀρίζονται κινήσεις πολύπλοκοι, ἐκφεύγουσαι τὸν κοινὸν ὀφθαλμῶν, ὡς π. γ. τῶν δακτύλων τοῦ κλειδοκυμβαλιστοῦ, τῶν πτερύγων τῶν πτηνῶν, τῶν τριποδιζόντων ζώων κτλ.

Καλλωτεχνικά

Μολονότι συνεπληρώθη ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὸ ποσόν, τὸ ἀπαιτούμενον διὰ τὴν ἀνεγερσιν μνημείου εἰς τὸν Γκουινώ, οἱ ἔρανοι ἐξακολουθοῦν. Μέχρι σήμερον συνήχθησαν 103.752,25 φράγκα. Ἡ ἐκδήλωσις αὕτη τῆς κοινῆς συμπαθείας πρὸς τὸν ἀποθανόντα μουσικόν, θεωρεῖται μοναδική.